

NOVINARSKI REZIME KONVENCIJE O PRAVIMA DJETETA

Preambula podsjeća na osnovne principe Ujedinjenih nacija – naročito na duh mira, dostojanstva, slobode, jednakosti i solidarnosti – i na posebno obezbjeđivanje sporazuma i proklamacija o relevantnim ljudskim pravima. Ona potvrđuje da je djeci potrebna posebna pažnja i zaštita, i naročito naglašava elementarnu brigu i zaštitu za koje je odgovorna porodica; naglašava potrebu za zakonskim i drugim oblicima zaštite djece prije i poslije rođenja, važnost poštovanja kulturnih vrednosti zajednice u kojoj dijete raste i bitnu ulogu međunarodne saradnje za zaštitu prava djeteta.

1. Definicija djeteta

Sve osobe ispod 18 godina, osim ako zakonom nije određeno mlađe godište.

2. Nediskriminacija

Sva prava se odnose na svu djecu, bez izuzetaka, a država je obavezna da zaštiti dijete od svakog oblika diskriminacije. Država ne smije da prekrši nijedno pravo i mora da preduzme pozitivne akcije u cilju promovisanja svih prava.

3. U najboljem interesu djeteta

Sve akcije koje se tiču djeteta moraju da uzmu u obzir šta je najbolje za njega. Država je dužna da obezbjedi adekvatnu brigu, ako roditelji ili drugi čija je to obaveza to ne učine.

4. Ostvarivanje prava

Država je obavezna da prava iz Konvencije sprovede u stvarnost.

5. Roditeljsko vaspitanje i razvojne sposobnosti djeteta

Država ima obavezu da poštuje prava i odgovornosti roditelja ili šire porodice da obezbijede odgovarajuće vaspitanje djece za primjenu prava koja im pripadaju.

6. Opstanak i razvoj

Dijete ima neotuđivo pravo na život, a država mora da obezbjedi maksimalane uslove za opstanak i razvoj djeteta.

7. Ime i nacionalnost

Svako dijete ima pravo na ime od rođenja i na nacionalnost.

8. Čuvanje identiteta

Država je obavezna da zaštiti i, ako je potrebno, ponovo ustanovi osnove identiteta djeteta (ime, nacionalnost, porodične veze).

9. Odvajanje od roditelja

Djeca imaju pravo da žive sa svojim roditeljima, osim ako to nije u najboljem interesu za dijete; dijete ima pravo da održava kontakt sa oba roditelja ako je odvojeno od jednog ili od oba; i pravo da ga država informiše o stanju i mjestu boravišta roditelja, ako ga je država odvojila od roditelja.

10. Ponovno ujedinjenje porodice

Djeca i njihovi roditelji imaju pravo da napuste svaku zemlju i da se vrate u svoju da bi se ponovo ujedinili ili ostvarili odnos djeteta / roditelj.

11. Nezakonit premještaj i ne-vraćanje

Država je obavezna da pokuša da spriječi i riješi kidnapovanje ili zadržavanje djece u drugoj zemlji od strane roditelja ili trećeg lica.

12. Dječje mišljenje

Dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje i da se to mišljenje uzme u obzir u svakom slučaju ili procesu koji se tiče djeteta.

13. Sloboda izražavanja

Djeca imaju pravo da dobiju i saopšte informacije i da izraze svoje stavove, ukoliko to ne ugrožava prava drugih.

14. Sloboda mišljenja, savjesti i religije

Dijete ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i religije, u skladu sa odgovarajućim vaspitanjem od strane roditelja i zakonima države.

15. Sloboda druženja

Dijete ima pravo da se sastaje sa drugima, da se učlanjuje ili osniva društva, ukoliko to ne ugrožava prava drugih.

16. Zaštita privatnosti

Dijete ima pravo na zaštitu od miješanja u njegov privatni život, porodicu, dom i prepisku i na zaštitu od kleveta / uvreda.

17. Pristup odgovarajućim informacijama

Mediji imaju obavezu da djeci pruže informacije koje su za njih od socijalne, moralne, edukativne i kulturne koristi i koje poštuju njihovo kulturno porijeklo. Država treba da preduzme mjere za podsticanje publikovanja materijala od značaja za djecu i da djecu zaštiti od štetnih materijala.

18. Roditeljska odgovornost

Odgovornost oba roditelja je da zajedno podignu svoju djecu, a država treba da ih u tome podrži.

19. Zaštita od zlostavljanja i zapostavljanja

Država je obavezna da zaštiti djecu od svih oblika fizičkog i mentalnog nasilja od strane roditelja ili drugih koji su zaduženi za brigu o djeci, i da s tim u vezi organizuje programe prevencije i liječenja.

20. Zaštita djece bez porodica

Država ima obavezu da obezbjedi posebnu zaštitu za djecu odvojenu od porodičnog okruženja i da im pronađe odgovarajuću alternativnu porodičnu brigu, ili da im omogući smještaj u ustanovama, vodeći računa o kulturnom porijeklu djeteta.

21. Usvajanje

U zemljama gde je usvajanje priznato i / ili dozvoljeno, usvajanje se može sprovesti samo ako je to u najboljem interesu za dijete, uz poštovanje svih potrebnih zaštitnih mjera i uz dozvolu kompetentnih vlasti.

22. Djeca izbeglice

Posebna zaštita treba da se obezbjedi za djecu koja su izbeglice ili traže izbjeglički status, i država je u obavezi da saraduje sa kompetentnim organizacijama koje pružaju ovakvu zaštitu i pomoć.

23. Djeca sa poteškoćama

Djeca sa poteškoćama imaju pravo na posebnu njegu, obrazovanje i obuku, osmišljene na način da im pomognu da postignu najveći mogući stepen samo-ostvarenja i učestvovanja u potpunom i aktivnom životu u društvu.

24. Zdravstvena zaštita i zdravstvene službe

Dijete ima pravo na najviši stepen zdravstvene zaštite i pristupa zdravstvenim i medicinskim službama, sa posebnim naglaskom na primarnu i preventivnu zdravstvenu zaštitu, javno zdravstveno obrazovanje i smanjenje smrtnosti novorođenčadi. Država je obavezna da radi na iskorenjivanju štetnih običaja. Naglasak je stavljen na međunarodnu saradnju kako bi se pravo djece na zdravstvenu zaštitu i pravo pristupa zdravstvenim službama osiguralo.

25. Periodična provjera prebivališta

Dijete kome je država našla smještaj radi brige, zaštite ili liječenja ima pravo da se svi aspekti tog prebivališta redovno provjeravaju.

26. Socijalno osiguranje

Djeca imaju pravo na pomoć od socijalnog osiguranja.

27. Životni standard

Djeca imaju pravo na naknadu za adekvatan standard života. Osnovna dužnost roditelja je da obezbjedi adekvatan standard života, a obaveza države je da utvrdi da li su roditelji u stanju da ovu obavezu i ispune. Država može da obezbijedi materijalnu podršku, ako je to potrebno, i može da traži nadoknadu za troškove od odsutnih roditelja ili staratelja.

28. Obrazovanje

Dijete ima pravo na obrazovanje, a dužnost države je da obezbjedi da bar osnovno obrazovanje bude besplatno i obavezno. Školska disciplina treba da bude odraz dječjeg ljudskog dostojanstva. Naglasak je stavljen na potrebu za međunarodnom saradnjom kako bi se ovo pravo obezbjedilo.

29. Ciljevi obrazovanja

Država mora da prihvati da obrazovanje treba da bude usmjereno na razvijanje dečije ličnosti i talenata, da pripremi dijete za aktivan život kada odraste, uz poštovanje osnovnih ljudskih prava i kulturnih i nacionalnih vrijednosti djeteta i ostalih.

30. Djeca manjina i domaćeg stanovništva

Djeca manjinskih i domaćih zajednica imaju pravo da uživaju svoju kulturu, ispovjedaju svoju religiju i govore svoj jezik.

31. Slobodno vrijeme, rekreacija i kulturne aktivnosti

Djeca imaju pravo na slobodno vrijeme, igru i učestvovanje u kulturnim i umjetničkim aktivnostima.

32. Dječja radna snaga

Država je obavezna da zaštiti djecu od rada koji predstavlja opasnost po njihovo zdravlje, obrazovanje ili razvoj, i da ustanovi najniže godište za početak zapošljavanja i da reguliše uslove zapošljavanja.

33. Uzimanje droge

Dijete ima pravo na zaštitu od uzimanja narkotika i psihometrijskih lekova i od uključivanja u proizvodnju ili distribuciju istih.

34. Seksualna eksploatacija

Dijete ima pravo na zaštitu od seksualne eksploatacije i zlostavljanja, uključujući prostituciju i bavljenje pornografijom.

35. Prodaja, trgovina i otmica

Država je obavezna da na svaki način spriječi prodaju, trgovinu i otmicu djece.

36. Drugi oblici eksploatacije

Dijete ima pravo na zaštitu od svih oblika eksploatacije koji nisu navedeni u članovima 32, 33, 34 i 35.

37. Mučenje i lišavanje slobode

Zabrana mučenja, okrutnog ponašanja ili kazne, smrtne kazne i doživotne robije. Hapšenje i bilo koji drugi oblik oduzimanja slobode može da se upotrijebi samo kao krajnje rešenje i u najkraćem vremenskom periodu. Djeca imaju pravo na odgovarajući tretman, odvajanje od odraslih zatvorenika, kontakt sa porodicom i pristup pravnoj i drugoj pomoći.

38. Oružani sukobi

Države imaju obavezu da poštuju humanitarni zakon jer se odnosi na djecu. Nijedno dijete ispod 15 godina ne smije direktno da učestvuje u neprijateljstvima ili da bude regrutovano u oružanu silu, a svoj djeci koja su pogođena oružanim sukobom mora da se obezbjedi zaštita i briga.

39. Rehabilitacija

Država je obavezna da djetetu koje je pogođeno oružanim sukobom, mučenjem, zapostavljanjem, zlostavljanjem ili eksploatacijom pruži odgovarajuće liječenje za opravak i ponovnu integraciju u društvo.

40. Administracija suda za maloljetnike

Djeca za koju se zna ili pretpostavlja da su počinila zločin imaju pravo na poštovanje njihovih ljudskih prava, posebno onih aspekata koji se tiču suđenja, uključujući pravnu ili neku drugu vrstu pomoći u pripremanju i predstavljanju odbrane. Pokretanje sudskog postupka i smještanje u institucije treba izbjegavati kad god je to moguće.

41. Poštovanje postojećih standarda

Ako su neki standardi u postojećem državnom zakonu ili drugim prihvaćenim međunarodnim dokumentima viši od onih u Konvenciji, primjenjuju se viši standardi.

42. 54. Informisanje javnosti i primjena Konvencije

Država ima obavezu da informiše odrasle i djecu o pravima koja se nalaze u Konvenciji.

Države određuju Komitet za prava djeteta, koji se sastoji od 10 stručnjaka, čiji je zadatak da razmatraju izvještaje koje prema Konvenciji podnose države dvije godine nakon ratifikacije, a zatim svakih pet godina.

Ovi izvještaji moraju da budu dostupni široj javnosti.

Komitet može da predloži sprovođenje posebnih studija o pitanjima koja su vezana za prava djeteta i da svoje mišljenje predstavi državnoj organizaciji zaduženoj za to, kao i Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

U cilju prihvatanja Konvencije i podsticanja međunarodne saradnje, tijela kao što su Međunarodna organizacija za rad (ILO), Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Organizacija za obrazovanje, nauku i kulturu Ujedinjenih nacija (UNESCO) i Dječiji fond Ujedinjenih nacija (UNICEF) – se upućuju na savjetovanja sa Komitetom i mogu da prisustvuju njegovim sastancima, dostavljaju relevantne informacije Komitetu i daju savjete o optimalnim načinima sprovođenja Konvencije, zajedno sa ostalim kompetentnim tijelima – uključujući i druga tijela Ujedinjenih nacija i NVO-e koje imaju savjetodavni status u Ujedinjenim nacijama.

O UNICEF-u

UNICEF se zalaže za prava i dobrobit svakog djeteta, u svemu što radimo. Zajedno sa našim partnerima, radimo u 190 zemalja i teritorija kako bismo pretvorili obećanja u stvarnost, posebno se fokusirajući da dođemo onih kojima je to najpotrebnije, za dobrobit sve djece, posvuda.

Za više informacija:

Nela Kačmarčik, UNICEF BIH, Sarajevo, Zmaja od Bosne b.b.

nkacmarcik@unicef.org

Tel: +387 33 293 612, Mob: +387 61 192 084

www.unicef.ba